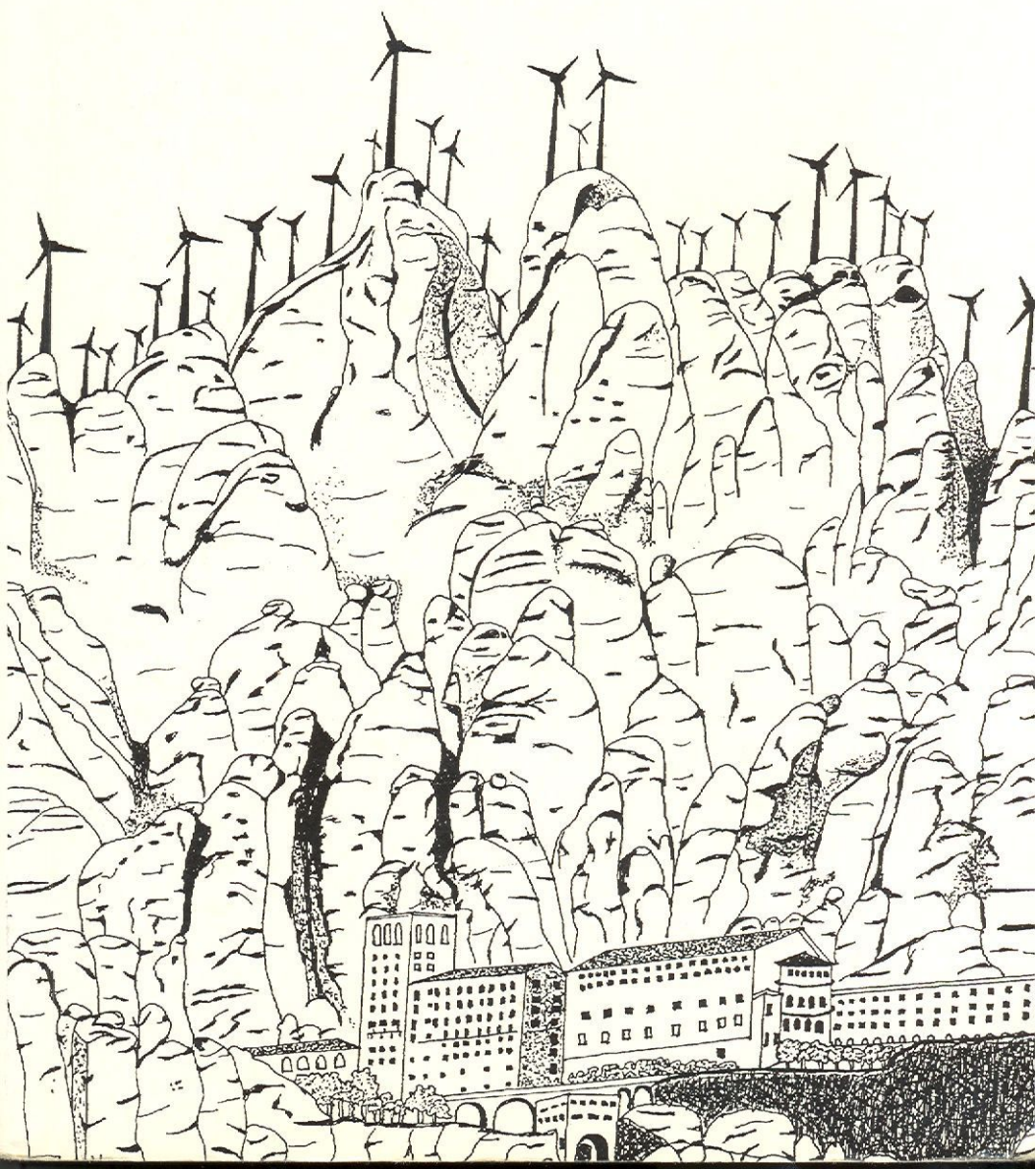

Oriol Nel·lo (ed.)

Aquí, no!

Els conflictes territorials a Catalunya

© per l'edició i la introducció Oriol Nel·lo Colom, 2003

© pels articles: Abel Albet Mas, Salvador Anton Clavé, Jordi Blay Boqué, Jaume Busquets Fàbregas, Margarida Castañer Vivas, Edmon Castell Ginovart, Ruffí Cerdan Heredia, Albert Cortina Ramos, Helena Cruz Gallach, Jaume Feliu Torrent, Francisco García Pascual, Ricard Gomà Carmona, Josep Gordi Serrat, Mercè Gili Fernández, Joan Carles Llurdés Coit, Josep Maria Mallarach Carrera, Carme Miralles Guasch, Oriol Nel·lo Colom, Lluç Pelàez Viñas, Joan Roca Albert, David Saurí Pujol, Joan Vicente Ruffí, Josep Vila Subirós.

La publicació d'aquest llibre ha rebut un ajut de la Càtedra de Geografia i Pensament Territorial de la Universitat de Girona.

Primera edició: juliol del 2003

© d'aquesta edició:
Editorial Empúries, s. l.,
Peu de la Creu, 4 - 08001 Barcelona
www.empuries.com
correu@empuries.com

Fotocomposició: Víctor Igual, s. l.,
Còrsega, 237, baixos - 08036 Barcelona
Imprès a Limpergraf, Mogoda 29-31,
08210 - Barberà del Vallès,

Dipòsit legal: B. 29.828-2003
ISBN: 84-7596-380-3

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, sota les sancions establertes per la llei, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públics.

Sumari

- Introducció.* Els conflictes territorials a Catalunya. Orígens, dinàmica i alternatives 11
Un territori en ebullició, 11. — El renaixement del lloc i la vindicació de la identitat, 13. — Els orígens immediats i la temàtica dels conflictes: intervenció exterior i reacció local, 20. — La dinàmica del conflicte: organització, objectius, relacions, acció, arguments i rendiment, 28. — La resposta de l'Administració: aproximacions parcials, errors tàctics i mancances polítiques, 42. — ¿Conflictes creatius? De la resistència al subjecte, del subjecte al projecte, 52. — El contingut de l'estudi: temes, llocs, autors i metodologia, 61. — Bibliografia, 65.
Oriol Nel·lo
1. El parc eòlic de les serres de Pàndols i Cavalls. Energia, valors ambientals i memòria històrica 69
Problemes de memòria: el llegat patrimonial i històric de la Batalla de l'Ebre, 70. — L'energia eòlica a Catalunya: una evolució plena de paradoxes, 75. — Pàndols i Cavalls: memòria, medi ambient i energia, 84. — Conclusió: vent de migjorn, 91. — Bibliografia, 92.
Edmon Castell i Oriol Nel·lo
2. L'abocador de Cardona. Residus industrials, reestructuració econòmica i resposta local 94
Els residus industrials a Catalunya i els plans per al seu tractament, 95. — Cardona: una vila sotragada per la crisi minera, 99. — La tria del lloc: arguments tècnics i condicionaments socials, 102. — La dinàmica del conflicte: oposició veïnal, «*fair play*» municipal i inoperàcia governamental, 104. — Els arguments del «no»: la lògica de l'oposició, 109. — Final de partida: arracona-

ment del projecte, conseqüències electorals i pervivència del problema, 110. — Bibliografia, 112.

Joan Carles Llordés

3. L'eix viari de Bracons. Infraestructura viària, articulació territorial i impacte ambiental 114

La xarxa viària catalana: complexitat, incompliments i disfuncionalitat, 115. — Bracons: localització i antecedents del projecte, 116. — Les alternatives proposades: funció i impactes previstos, 120. — La dinàmica del conflicte: els agents i els fets clau, 126. — La posició dels agents, 134. — Conclusions: divisió de l'opinió, manca de rigor i de transparència administrativa, 137. — Bibliografia, 138.

Mita Castañer, Josep Maria Mallarach i Josep Vila

4. El camp de golf de Torrebónica. Urbanisme del lleure, forma urbana i espais oberts. 140

El golf: un esport elitista i minoritari en ràpida expansió, 141. — Els espais oberts vallesans: de reserva per al creixement a patrimoni a preservar, 144. — El projecte del golf: orígens, evolució i actors del conflicte, 150. — Les raons darreres del conflicte: manca de planejament sectorial i metropolità, 155. — Reflexió final: ¿camp de golf vs. espais lliures?, 158. — Bibliografia, 161.

Abel Albet i Helena Cruz

5. La línia elèctrica de les Gavarres. Infraestructures energètiques, paisatge i salut. 162

El consum i el transport d'electricitat a Catalunya: un sector en expansió i reestructuració, 163. — Els orígens del conflicte: estratègia empresarial, aquiescència governamental i resistència local, 168. — Les raons de l'oposició: línies elèctriques i salut, 170. — El punt àlgid del conflicte: els episodis de Cassà i Llagostera, 172. — Els agents principals —empresa, associació, ajuntaments, Generalitat— i els secundaris —hotelers, cambres de comerç, ambientalistes, 179. — Situació actual: contrapartides, nous fronts i nous plantejaments, 182. — Bibliografia, 184.

Faume Feliu

6. La urbanització de Gallecs. Polítiques urbanístiques, pressió constructiva i espais oberts 185

Els orígens del conflicte: un seguit de projectes, dubtes i actuacions urbanístiques, 186. — La resposta dels agents locals: propietaris,

ajuntaments i conservacionistes, 195. — La intervenció ambiental, 200. — Situació actual i perspectives, 202. — Bibliografia, 205.

Josep Gordi

7. Sant Feliu de Guíxols. Turisme, port i model urbà 206
Els ports esportius i el turisme «de qualitat», 207. — El diàleg històric entre port i ciutat a Sant Feliu de Guíxols, 210. — Una dècada de projectes i controvèrsia sobre l'ampliació del port, 214. — Ciutat turística o ciutat madura: la contraposició de dos models urbans, 219. — ¿Un port urbà o un port esportiu?, 224. — Bibliografia, 226.

Joan Vicente

8. L'ampliació de l'estació d'esquí de Vaquèira. Espais protegits i model de desenvolupament a l'Alt Pirineu i l'Aran . 227
El sector de l'esquí a Catalunya, 228. — L'Alt Pirineu i l'Aran: una represa induïda pel sector turístic, 231. — Les debilitats del model: ¿Quantes cases calen per fixar un habitant?, 233. — Naixement, desenvolupament i projectes de l'estació d'esquí de Baqueira-Beret, 238. — L'expansió de l'estació de Baqueira cap al Pallars: projecte, tramitació i conflicte, 241. — Els agents i les seves raons, 245. — ¿Quin futur per a l'esquí, quin model per al Pirineu?, 248. — Bibliografia, 250.

Mercè Gili

9. El transvasament de l'Ebre. Recursos hídrics, identitat i equilibri territorial 252
Els antecedents del conflicte: naixement i consolidació del paradigma hidràulic, 254. — Els orígens del conflicte: el Pla hidrològic nacional i el Projecte de transvasament de l'Ebre, 257. — Moviments socials i forces polítiques en el conflicte de l'Ebre, 260. — Desequilibris hídrics i desequilibris territorials: cap a un replantejament crític, 262. — Conclusions i perspectives de futur, 271. — Bibliografia, 272.

David Saurí

10. Els incendis forestals a la Catalunya central. Riscos ambientals, ocupació del territori i gestió de crisis 274
Els incendis forestals: un problema compartit per tot l'àmbit mediterrani, 275. — Els incendis catastròfics del 1994 i el 1998 a la Catalunya central i les seves circumstàncies, 278. — Les motiva-

cions estructurals de la catàstrofe, 286. — La resposta dels agents locals, 290. — La situació actual i les previsions de desenvolupament futur, 293. — Bibliografia, 296.

Rufí Cerdan

11. La contaminació d'origen ramader a les conques del Segre i el Ter. Ramaderia intensiva, gestió dels aqüífers i salut pública 298

El model ramader: la ramaderia i el complex pecuarioindustrial, 299. — La problemàtica de la contaminació d'origen ramader 303. — Les respostes polítiques al problema de la contaminació d'origen ramader, 322. — Conclusió: contaminació, model ramader i desenvolupament rural, 326. — Bibliografia, 327.

Francisco Garcia Pascual

12. El tren d'alta velocitat a les comarques de Ponent i al Camp de Tarragona. Accessibilitat exterior, grans infraestructures i oposicions locals 330

El tren d'alta velocitat (TAV): una infraestructura potent que desvetlla expectatives i temors, 331. — El pas del TAV per la ciutat de Lleida: el conflicte negociat, 335. — El Manifest de Poblet: el conflicte com a voluntat d'existir, 341. — El Baix Gaià: l'oposició frontal, 346. — Conclusions: interessos, escales, sensibilitats i conflictes, 350. — Bibliografia, 351.

Carme Miralles

13. La petroquímica al Tarragonès. Indústria, seguretat i activitat turística 353

La construcció d'una realitat territorial excepcional i conflictiva: petroquímica, turisme i manca de planejament, 355. — La problemàtica gestió del risc químic: episodis i instruments, 363. — Els paràmetres actuals del conflicte: contraposició d'interessos, preocupació ciutadana i assajos d'ordenació, 370. — El capteniment dels agents i la necessitat d'una visió de futur, 374. — Bibliografia, 377.

Salvador Anton i Jordi Blay

14. El barri de l'Erm a Manlleu: habitatge, immigració i conflicte polític 379

Migració estrangera i dinàmiques sociopolítiques a Catalunya i a Espanya (1980-2002): de la invisibilitat al protagonisme, 380. —

La problemàtica de l'habitatge i els riscos de formació de guetos, 385. — La immigració estrangera a Manlleu i Osona: sorgiment d'una problemàtica, 388. — La resposta social i administrativa: el Programa «Icària», 390. — La xarxa d'actors a l'entorn de la nova realitat de diversitat etnicocultural, 393. — Els impactes socials i polítics, 397. — Bibliografia, 400.

Lluc Pelàez i Ricard Gomà

15. La Mina. Límits administratius, segregació social i renovació urbana 401

«Eleva aquests terrenys a la categoria d'edificables». La degradació del marge dret del Besòs i els orígens d'un polígon d'habitatge massiu, 1914-1963, 402. — «És sorprenent i paorós el problema». La segregació social d'un barri que ningú no volia, 1963-1987, 406. — «De perifèria a centre sense sortir de la carença». L'empenta olímpica i l'oportunitat de renovació frustrada, 1987-1996, 412. — «La Mina, per consens». La transformació del front marítim fins al riu i la nova oportunitat per renovar la Mina, del 1997 ençà, 419. — La Mina, el nou litoral i el futur metropolità, 427. — Bibliografia, 430.

Joan Roca

16. La Torre Negra. Planejament metropolità, paisatge i pressió immobiliària 433

Les dinàmiques metropolitanes, la urbanització del sòl i les tensions que se'n deriven, 434. — Els Rodals de la Torre Negra: un espai estratègic sotmès a una pressió urbanitzadora creixent, 436. — La dinàmica del conflicte: mobilització ciutadana, demandes empresarials i intervenció municipal, 440. — Els instruments per a la resolució del conflicte: l'estudi d'alternatives, 445. — El paper dels agents: la Comissió de Seguiment com a lloc de concertació i la contestació dels propietaris, 447. — Valoració del procés i perspectives de futur, 450. — Bibliografia, 452.

Faume Busquets i Albert Cortina

- Nota sobre els autors* 455

- Índex de taules i figures* 459

Aquí, no! traça un recorregut pels principals conflictes territorials de Catalunya, des del parc eòlic de les serres de Pàndols i Cavalls, l'abocador de Cardona i el camp de golf de Torrebonica, fins a la línia elèctrica de les Gavarres, l'estació d'esquí de Vaquèira i el port esportiu de Sant Feliu de Guixols, sense oblidar el Pla hidrològic nacional, el traçat de la línia del TGV i la contaminació per purins a l'Urgell i el Segrià, entre d'altres. Setze casos que un grup d'experts universitaris ha analitzat en profunditat per explicar quines són les raons —polítiques, socials, ambientals— que fan que el nostre territori sigui, cada vegada més sovint, motiu de conflicte.

Aquí, no! constitueix una reflexió compromesa, innovadora i necessària —a cavall entre la geografia, l'urbanisme i la ciència política— per contribuir a gestionar el territori català d'una forma més harmònica i així afrontar de manera democràtica i constructiva els conflictes que s'hi plantegen.